

जलध्यादौ तूत्तरपदं वाडवानलादौ पूर्वपदं । एवमन्येऽपि यथा
 सम्भवं पदांशदोषा ज्ञेयाः । निरर्थकत्वादीनां त्रयाणाञ्च पद-
 मात्रगतत्वेनैव लक्ष्ये सम्भवः । यथा । “मुञ्च मानं हि मानिनि” ।
 अत्र हिशब्दो वृत्तिपूरणमात्रप्रयोजनः । “कुञ्जं हन्ति कृशो-
 दरी” । अत्र हन्तीति गमनार्थे पठितमपि न तत्र समर्थं ।
 “गाण्डीवी कनकशिलानिभं भुजाभ्यामाजघ्ने विषमविलोचनस्य
 वक्षः” । “आङ्गे यमहनः (पा० १ । ३ । २८) स्वाङ्गकर्मकाच्चेति”
 (पा० १ । ३ । २८ । सू० वा० १) अनुशासनबलादाङ्पूर्वस्य
 हनः स्वाङ्गकर्मकस्यैवात्मनेपदं नियमितं । इह तु तल्लङ्घित-
 मिति व्याकरणलक्षणहीनत्वात् च्युतसंस्कारत्वं । नन्वत्र “आजघ्न”
 इति पदस्य स्वतो न दुष्टता अपि तु पदान्तरापेक्षयैवेत्यस्य
 वाक्यदोषता । मैवं । तथा हि गुणदोषालङ्काराणां शब्दार्थ-
 गतत्वेन व्यवस्थितेस्तदन्वयव्यतिरेकानुविधायित्वं हेतुः । इह तु
 दोषस्य “आजघ्न” इति पदमात्रस्यैवान्वयव्यतिरेकानुविधायित्वं ।
 पदान्तराणां परिवर्त्तनेऽपि तस्य तादवस्थ्यादेवेति पददोष
 एव तथा । यथेहात्मनेपदस्य परिवृत्तावपि न पददोषः तथा
 हन्प्रकृतेरपीति न पदांशदोषः । एवं “पद्म” इत्यत्राप्रयुक्तस्य
 पदगतत्वं बोध्यं । एवं प्राकृतादिव्याकरणलक्षणहानावपि च्युत-
 संस्कारत्वमूह्यं । इह शब्दानां सर्वथा प्रयोगाभावेऽसमर्थत्वं
 विरलप्रयोगे निहतार्थत्वं । निहतार्थत्वमनेकार्थशब्दविषयं ।
 अप्रतीतत्वे त्वेकार्थस्यापि शब्दस्य सार्वत्रिकप्रयोगविरहः । अप्र-
 युक्तत्वमेकार्थशब्दविषयं । असमर्थत्वमनेकार्थशब्दविषयं । असम-